

2009-mi Naalakkersuisut Nunani Avannarlerni suliniutissat pillugit Nalunaarutaat

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisut

1. Aallaqqaasiut.

Nunat Killiit Avannarliit suleqatigiinneranni Naalakkersuisut suliniuteqarnerat Kalaallit Nunaata nunat tamat akornanni namminersortutut inissisimalernissaanut nukittorsaatissatut suliniutaavoq. Nunat avannarliit suleqatigiinnerat ukiuni kingullerni Naalakkersuisunut aamma Inatsisartunut nunarsuup ilaani immikkoortumut politikkeqarnermut annertunerusumik peqataanerulersitsivoq suleqatiginnerlu EU-mut Issittumilu Siunnersuisoqatigiivini nunanut allanut politikikkut anguniakkat ingerlassinnaanissaannut sakuusimavoq pingaarutalik.

Suleqatigiinneq ministerit ataatsimiinnerini, isumasioqatigiinnerni assigisaannilu peqataasarnikkut ingerlanneqartarpoq allaffissornikkullu ingerlaavartumik suleqatigiinnikkut pisarluni.

Naalakkersuisut kalaallit soqutigisaannik ersarissumik pitsaasumillu ingerlatsinissaq anguniagaraat taamaaliornikkut Kalaallit Nunaata nunani avannarlerni ataatsimoorussamik politikkeqarnermut immikkoortunut assigiinngitsunut sunniuteqarsinnaanerata sakkortunerpaaffianiitinniassallugu suleqatigisallu misilittagaat pitsaasut Kalaallit Nunaanni atorneqarsinnaasunngorlugit angerlaanneqartarnissaat.

2. Anguniakkat pingaarnerit

Naalakkersuisut Naalakkersuisut Siulittaasuata ukiut tamaasa Nunat Avannarliit siunnersuisoqatigiivisa nunani avannarlerni statsministeriisa, Savalimmiuni Lagmandip aamma Ålandimi naalakkersuisut aqutsisuisa ataatsimiittarnerini toqqaannartumik oqaloqateqartarnera pingaartippaat. Statsministerit oqaloqatigiittarnerat pingaaruteqarpoq, imaamat statsministerit Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini suleqatigiinnermi malittarisassanik pingaarnernik aalajangersaasartut.

Naalakkersuisut 2010-mi qallunaat siulittaasoqartitsinerani kalaallit pingaarnersiunerat ersarissarniarpaat Savalimmiormiut Danmarkimeersullu peqatigalugit siulittaasuutitaqarfiup iluatsinnissaanut tapersiiniarpoq.

Naalakkersuisut Siulittaasuat ukiuni aggersuni 2010-mi nunarsuarmioqataanerulersitsiniarluni oqaloqatigiinnermut peqataan salliutinniarpaa, tassani Kalaasllit Nunaata nunarsuarmioqataanerulersitsiniarluni politikkeqarnermik anguniakkanik saqqummiinissaa periarfissaalluarumaarpoq. Danskit statsministeriatattaq Naalakkersuisut Siulittaasuat nunani avannarlerni statsministerit aasakkut 2010-mi ataatsimiinnissaat Kalaallit Nunaanni pinissaanik aggersaanera akuersaarpaa, Naalakkersuisuatalu Siulittaasua ataatsimiinnissap tungaanut Ålandimi Savalimmiunilu naalakkersuisoqatini attaveqarluarfiginiarpai.

Nunat avannarliit statsministerit 2008-mi Naalakkersuisut nunani avannarlerni Piujaannartitsinissaq anguniarlugu nalunaarut ataatsimoorussa qatsiorpaa. Naalakkersuisut 2010-mi tamanna februaarip qaammataani isumasioqatigiisitsinermik malitseqartinniarpaa, tassani nunani avannarlerni suliniutaasimasunik misilittagarineqartunik kalaallit misilittagaannut ataatsimoortuillugit sammineqassallutik.

Suleqatigiinnermi pingaarnertullugit isstumi nunanilu killerni avannarlerni nunat avannarliit suleqatigiinnerat pingaarnersiorneqarnera attatiinnarniarneqarpoq. Nunat kitaanut sanilerisat

suleqatigineqarnerat pitsaasunik ingerlasup pingaartut inissisimatinneqarnera ingerlateqinniarnearpoq. Issittumi pitsaasunik inuuniarnikkut atugaqarnermik attassiinnarnissaq sammisaavoq sammisat marluk Naalakkersuisut qallunaat 2010-mi siulittaasuutitaqarfiani sammineqarnissaannik suliniuteqarnermut ilanngussimasaat.

Naalakkersuisut ukiuni aggersuni suliniutit Kalaallit Nunaata nunat avannarliit paarlaasseqatigiittarnermik tapiissuteqartarnermillu aaqqissuussinermik pissarsisinnaanerunissaa anguniarlugu suliniutini annertusarniarpaat.

Ukiut marluk matuma siornatigut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivi Ålandsdokumentimi, nunat avannarlerni nunat namminersortut nunani avannarlerni ingerlateqatigiiffiit siulersuisuini nunat allat naligalugit peqataasalernissaa aalajangersarneqartoq akuersissutigaat. Naalakkersuisut ukiuni aggersuni periarfissap taassuma tamakkiisumik atonreqarsinnaanissaa anguniarpaa, taamaaliornikkut nunani avannarlerni ingerlateqatigiiffiit aamma kalaallit misilittagaannik iluaquteqarsinnaalerniassammata. Naalakkersuisut maannakkut tamanna pitsaasumik misilittagaqarfigilereerpaat soorlu NAPA aamma NORDBUK (Nunani avannarlerni meeqqat inuussuttullu pillugit ataatsimiititaliaq). Ålandsdokumentimi tunngavigineqartut naapertorlugit qallunaat siulittaasuutitaqarfiata nalaani ataatsimiinnerit Kalaallit Nunaanni pisussat ataatsimiinnermi Kalaallit Nunaanneersumik aqutsisoqartussaapput. Naalakkersuisut ukiuni aggersuni Ålandsdokumentimi allassimasutut periarfissaasut ataqatigiissillugu aaqqissuussamik atorluarneqarnissaat sulissutiginiarpaat, taamaaliornikkut siunertaralugu nunani avannarlerni ingerlateqatigiiffinni kalaallit sunniuteqarsinnaanerak nukittorsarneqarnissaa.

Naalakkersuisut Savalimmiunik aamma Ålandimik suleqateqarnermik nunani avannarlerni annertusarniarpaat soorlu ukiumoortumik naalakkersuisutigoortumik ataatsimiittarnikkut ministerillu siunnersuisoqatigiivini ataasiakkaani ataqatigiissaaraluni suliniuteqarnikkut.

Naalakkersuisut piffssami naalakkersuisuutitaqarfimmini Kalaallit Nunani Avannarlerni Siunnersuini ilaasortaannik Nunat Killiit Avannarliillu Siunnersuisoqatigiivini ilaasortaannik suleqatigiinneq annertusarniarpaat, taamaaliornikkut Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornini politikikkut sunniuteqarsinnaanera nukittorsarniarlugu.

3. Finanspolitik.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa Aningaasaqarnermut Ministerii nunat tamalaat eqqarsaatigalugit Naalakkersuisunut pingaaruteqarput. Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiittarnermi peqataasarnikkut nunat avannarliit aningaasaqarnermut ministeriisat politikikkut oqallittarnerinut toqqaannartumik peqataatitsissutaasarmat.

3.1 Aningaasaqarnermut politikikkut anguniakkat agguataarnerat.

- Nunat avannarliit akileraartarnek pillugu quppersagaat

2005-mimi nunat avannarliit akileraartarnek pillugu portaali ammarneqarpoq. Siunertaavoq nunani avannarlerni innuttaasut akileraartarnermut tunngasunik apeqqutissaqartillugit akissutissaqartinnissaata. Malittarisassat inatsisillu nunani avannarlerni assigiinngimmata,

paasissutissiineq nunanut ataasiakkaarlugit immikkoortiterneqarput. Akileraartarneq pillugu portaali sulisartut nuaniit allaniit nunanut allanut suliaartortartut amerliartortillugit pingaaruteqaleriartuaarumaarpoq. Savalimmiormiut Ålandimiullu naleqqiullugu kalaallit quppersagaat aningaasasaqartinneqarniarnera pissutigalugu nunani avannarlerni nunanut allanut anginerusunut naleqqiullugu suli naleqgersuussinnaanngilaq.

Siunertaavoq Kalaallit Nunaat nunat avannarliit akileraartarneq pillugu portaaliannut tapersiissuteqartarnissaa ingerlanneqaqqissasoq. Taamaaliornikkut quppersakkami paasissutissat takussaareertartut nutarsarneqartassapput

- Nunani avannarlerni qitiusumik aningaasaqarnermik suliallit suliniutaat

Kalaallit Nunaat nunani avannarlerni qitiusumik aningaasaqarnermik suliallit akileraartarneq pillugu isumaqatigiissutaannut akuerseqataavoq. ulluinarni ” nunat akileraarutikinneruffiusunik” taaneqartartunik akileraartarneq pillugu paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnissamik isumaqatigiissuteqarneruvoq. Nunat avannarliit suleqatigiinnerat nunat iluminni isumaqatigiinniarnernup ataatsip iluani isumaqatigiissutinik arfineq marlunnik neqeroorsinnaapput, isumatyigiissutit taamaattut nalinginnaasumik isumaqatigiissutiginutigineqarsinnaallutik imaluunniit nunat ataasiakkaat akornini illugiilluni niueqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnikkut pisinnaasarluni.

Siunertaavoq Kalaallit Nunaat aammaarluni nunat avannarliit aningaasaqarnermut qitiusumik ingerlatsusut suliniutaannut peqataanissaq taamaaliornikkut paasissutissanik avitseqatigiinneq ingerlalluortoq annertusarnissaa anguneqassamat.

4. Kulturi pillugu politikki.

Nunat avannarliit suleqatigiinnerat Kulturi pillugu Minisiterit Siunnersuisoqatigiivini pisarpoq, taassuma akisussaaffigai ingerlatsiviit suliniutillu arlallit. Naalakkersuisut suliassatutu pingaartutut isigaat kulturministerit immikkoortuanni programmit assiginngitsut atorneqartarnerat pitsaangorsarneqarnissaat. Nunat avannarliitaaq kulturi pillugu aningaasaateqarfii Isiginnaagassiorneq - aamma TV fondiinit iluaquteqarnissaq anguniarlugu annertunerusumik suliniuteqartoqassaaq, aamma nunani avannarlerni kultuministerit nunarsuamioqataanerulersitsiniarluni suliniuteqarneranut iliuseqarluni peqataatitsinikkut.

Naalakkersuisut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnerminni kulturi pillugu politikip innuttaasut ataasiakkaarlutik imminnut paasinninnerat inuillu aallat kulturiannik paasinninneranut sunniutaa ersarissarniarsimavaat. Naalakkersuisut meeqqat ilinniarnernanni kulturip pingaaruteqassusia nukittuumillu namminersortumillu tusagassiuutikkut kultureqarneq demokratimik nukittorsaanissamat ammaassissuunera tikkuarsimavaat. Nunat avannarliit suleqatigiinnerannut peqataanikkut Naalakkersuisut namminneq suliniutaannut tapertaasussaassaaq. Tamannattaaq immikkoortunut amerlasuunut taamaappoq soorlu assersuutigalugu oqaatsitigut – aamma isiginnaartitsisartoqarnermut taakkumi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummi annertuumik pingaarueqartutut inissisimmamata.

2010-mi qallunaat siulittaasutitaqarfiani siulittaasoqarfiup isumasioqatigiinnissaat pilersaarusiorneqarpoq (kulturikkut kingornussat silaannaap allanngoriartorneranut atatillugu) aamma atorfillit komiteevisa Kalaallit Nunaanni ataatsimiinnissaat.

4.1 Kulturimut tunngasunik anguniakkat agguataarnerat.

Anguniakkat pingasunngorlguit avinneqarsinnaapput:

Suliniuteqarnermi iliusissat:

- Kalaallit Nunaat kulturi pillugu suleqatigiinnermut aqqissuussisarnernut peqataasarluni tapersiisarlunilu kulturilu pillugu immikkoortunut tassunga tunngasunut politikikkullu pingaarnersiusarnermigut peqataasarniarpoq.
- Kalaallit Nunaat kulturi pillugu suleqatigiinneq ujartorpai – soorlu programmit pillugit suleqatigiinneq – ima aqqissuunneqartut, nunat namminersortut akornanni nunanilu avannarlerni aqqissusssanikkut pissutsit immikkut ittut qajassuullugit aqqissussissalluni.
- Kalaallit Nunaata nunat killerni avannarliit soqutigisaat siuarsassallugit, suliniutit issittumut attuumassutillit suliniutillu nunallu inoqqaavinik tunngassutillit.
- Kalaallit Nunaat tassunga attuumassuteqarsinnaasunut nunani avannarlerni nunat allat naligalugit suleqataanermut peqataaniarpoq.

Programit atornerarnerat:

- Kalaallit Nunaata programinit aningaasartaannik atuisinnaaneq atorluarsariniarpaa, Kalallit Nunaanni NAPA-p paasissutissiisarnera siunnersuisarneratalu nukittorsarneratigut NAPA-p Kulturkontakt Nord-llu akornanni suleqatigiinnermik nukittorsaanikkut.
- Kalaallit Nunaata immikkut ittumik suliniutiginiarpaa kulturi pillugu aqqissuussinermi nutaamik aqqiussinermik aallartitsinikkut taamaaliornikkut kalaallit kulturi pillugu suliaqartut programinit aningaasanik iluaquteqarsinnaanerat ingerlaqqissinnaaqqullugu.
- Kalaallit Nunaata nunani avannarlerni fondet Nordisk Kulturfond aamma Nordisk Film- og TV-fondi aalajangersimasunillu sammisaqarfiusut programmit (eqqumiitsuliorneq aamma kulturprogrammit, samt computerspilprogrammet) annertunerusumik atornerarnissaat sulissutiginiarpaa.
- Kalaallit Nunaata programinit taakkunannga atuisinnaaneq ersarissarissarusuppaa taakkuninngalu atuneq ingerlaavartumillu nalilersuisarniarpoq.

4.2 Piffissamut 2009-miit – 2010-mut immikkut ittut makku atuupput:

- Nunani avannarlerni aalajangersimasumik sammisaqarluni programmeqartitsineq Kalaallit Nunaannit suli atornerarnerulernissaat.
- Kalaallit Nunaannu NAPA-p nukittorsarneqarlunilu aalajaallisarneqarnissaat.
- Nunat killiit avannarliit suleqatigiinnerannik suli nukittorsaaneq

- Islandimiut 2009-mi siulittaasuutitaqarnerminni programiannit suliniutinut peqataasarnissaq, qallunaallu 2010-mi siulittaasuutitaqarnissaanni suliniutinut peqataasarnissaq, taakunani immikkut isiginiarneqassallutik
 - Nutaanik pilersitsisartut aningaasatigut atugaat
 - Atuarfimmi kultur
 - Timersorneq pillugu suleqatigiinneq
 - Meeqqat, inuussutut tusagassiuutillu
 - Kulturikkut kingornissat
- Nunarsuamioqataaleriartornermi suliniutinut Kalaallit NUnaat attumassutillinnut siuarsaaneq, taamaaliornermi makku suliniutigalugit
 - Kulturimik suliaqarfiit atuarfiillu suleqatigiinnerat
 - Nunani avannarlerni Nerisassat pillugit Centeri
 - Nordicoms UNESCO meeqqat, inuusuttut tusagassiuutillu pillugit ilisimasanik uppersaatinillu katersuiffik
 - International Clearing House on Children, Youth and Media.
 - Nunani avannarlerni kulturi nunarsuarmi
- Nunani avannarlerni kulturi pillugu forumimut peqataaneq
- Kulturi pillugu iliuusissatut pilersaarummik nalilersuineranut peqataaneq (2010-2012-mullu pilersaarut nutaaq)
- Nunat avannarliit Filmiliortunut akissarsisitsissutigisartagaa, Nunat avannarliit nipilersortartunut akissarsisitsissutigitittagaa Nunat avannarliit atuarkkiortunut akissarsisutigitittagaa (Ålandsdokumentimeersup nangitsineq)
- Kalallit Nunaanneersumik Nunani avannarlerni kulturilerisunut akissarsisutigitittagaa
- Baltikumimi nunanik Ruslandillu avannaaniittunut nunanik suleqatigineqarsinnaasunik misissuineq.
- Aalajangersimasunik sammisaqarluni programit Kalaallit Nunaanneersunit atorneqarisa nalilersornerat
-

5. Ilinniartitaanermut ilisimatusarnermullu politikki.

Ilinniartitaanermut ilisimatusarnermullu Ministerit siunnersuisoqatigiivini nunat avannarliit suleqatigiinnerat ingerlanneqarpoq, immikkoortumini nunat avannarliit paarlaasseqatigiinnissamik programii isumagisaralugit – soorlu Nordplus aamma nunat avannarliit ataatsimoorullugu ilisimatusarnermut suliniutaat, taassuma ataaniillutik sallerisaallutik ilisimatusartunut suliniutaasut.

Naalackersuisut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutiminni ersarissarpaat ilinniagaqarfiit aaqqissorneqarnerat, ilinniartitsinerup pitsaassusaa kikkunnullu tamanut ilinniarfissamik neqerooruteqarnissaa. Naqinnernik immikkoortitsisinnaangitsunut innarluutilinnullu immikkut ittumik iliuuseqartoqassaaq. Naalackersuisut isumaqarput, iimmikkoortut taakkua pillugit nunani avannarlerni suleqatigiinnermut peqaataanermi ilisimasanik iluaqutaasinnaasunik pissarsisinnaaneq tunngavissaqarluortoq nunanilu avannarlerni suliniutaasinaasut siunertaat suleqatigiissutigineqarnissaat Naalackersuisut pingaarnersuinerannut taakku tapersiisutut inissisimapput.

Naalackersuisut inuiaqatiginnut tamarmut inuttaasunullu ataasiakkanut iluaqutaasussamik ilisimatusarnermik immikkoortup nukittorsarneqarnissaa siunertaraat. Tamanna anguneqassaaq

nunat tamalaat akuerisaannik ilisimatusartitsinissamik nunat allat naalackersuisuunik ilisimatusarnermillu suliallit suliffeqarfiinik suleqatigiissuteqarnerup siuarsarneratigut. Nunat avannarliit suleqatigiinnerat nunat tamalaat suleqatigiinnissaannik aallaaviulluarpoq, soorlu silap pissussaanut tunngasunut, tamannami nunani avannarlerni sallsaallutik ilisimatusartut pingaarnersiuinerminni pingaartutut inissisimatinneqarmat. Taamaammatt Naalackersuisut suleqataalluni peqataanissaq pingaartipaat, tamatumani nunat allat naligalugit NordForskimut peqataasarnissaq qinnuteqaatigisarlugu.

5.1 Ilinniartitaanermut ilisimatusarnermillu immikkoortumi anguniakkat agguataarnerat.

Anguniakkat pingasunngorlugit agguataarneqarsinnaapput:

Suliniuteqarnermi iliusissat:

- Kalaallit Nunaat Ilinniartitaanermut ilisimatusarnermillu tunngasut politikkikkut immikkoortunut Ilinniartitaanermut ilisimatusarnerlu pillugu suleqatigiinnermut pingaarnersiortarnerini aqqissuussisarnernut peqataasarluni peqataasarniarpoq.
- Kalaallit Nunaat kulturi pillugu suleqatigiinneq ujartorpai – soorlu programmit pillugit suleqatigiinneq – ima aqqissuunneqartut, nunat namminersortut akornanni nunanilu avannarlerni aqqissusssanikkut pissutsit immikkut ittut qajassuullugit aqqissussissalluni.
- Kalaallit Nunaata nunat killerni avannarliit soqutigisaat siuarsassallugit, suliniutit issittumut attuumassutillit suliniutillu nunallu inoqqaavinik tunngassutillit.
- Kalaallit Nunaat tassunga attuumassuteqarsinnaasunut nunani avannarlerni nunat allat naligalugit suleqataanermut peqataaniarpoq.

Programit atornerat:

- Kalaallit Nunaata programinit aningaasartaannik atuisinnaaneq atorluarsariniarpaa, Kalallit Nunaanni NAPA-p paasisutissiisarnera siunnersuisarneratalu nukittorsarneratigut NAPA-p Kulturkontakt Nord-llu akornanni suleqatigiinnermik nukittorsaanikkut.
- Kalaallit Nunaata immikkut ittumik suliniutiginiarpaa kulturi pillugu aqqissuussinermi nutaamik aqqissuussinermik aallartitsinikkut taamaaliornikkut kalaallit kulturi pillugu suliaqartut programinit aningaasanik iluaquteqarsinnaanerat ingerlaqqissinnaaqqullugu.
- Kalaallit Nunaata nunani avannarlerni fondet Nordisk Kulturfond aamma Nordisk Film- og TV-fondi aalajangersimasunillu sammisaqarfiusut programmit (eqqumiitsuliorneq aamma kulturprogrammit, samt computerspilprogrammet) annertunerusumik atorneratissaat sulissutiginiarpaa.
- Kalaallit Nunaata programinit taakkunanga atuisinnaaneq ersarissarissarusuppaa taakkuninngalu atuineq ingerlaavartumillu nalilersuisarniarpoq.

5.2 Piffissamut 2009-miit – 2010-mut immikkut ittut makku atuupput:

- Nunani avannarlerni aalajangersimasumik sammisaqarluni programmeqartitsinermut nutaamut NordPlus Programip Kalaallit Nunaannit paasisitsiniaaniarpoq atuutilersitsiniarlunilu
- Kalaallit Nunaannu NAPA-p nukittorsarneqarlunilu aalajaallisarneqarnissaat.
- Nunat killiit avannarliit suleqatigiinnerannik suli nukittorsaaneq

- Islandimiut 2009-mi siulittaasuutitaqarnerminni programiannit suliniutinut peqataasarnissaq, qallunaallu 2010-mi siulittaasuutitaqarnissaanni suliniutinut peqataasarnissaq, taakunani immikkut isiginiarneqassallutik
 - Meeqqat atualinnginnerannut tunngasut - meeqqat atualinnginneranni perorsaanermut tunngasut
 - Atuarfimmi entrepenørskabi.
 - Atuarfimmi kultur
 - Inuussuttunut ilinniarfiit – ilinniartut sanngiinnerusut atuarfimminnik naammassinnittarnerat annertusarnissaata isiginiarneqarnissaa
 - Inuussutissarsiuutigalugu ilinniarfiit – pitsaassuseq ingerlariaqqissinnaaneq, gymnasiat inuussutissarsiuutinut tunngasut – inuusuttut suliffeqarfiillu.
 - Inuuneq naallugu ilinniarneq – ilutsit nutaat, inersimasut atuarsinnaanerat allassinnaanerallu, suaassusermut tunngasut
 - Nunat avannarliit masterinngorniarfii.
 - Ilinniartitsisunngorniarfiit – misilittakkanik avitseqatigiinneq.
 - Oqaatsit pillugit ataqatigiinneq – oqaatsit pillugu nalunaarummik malitseqartitsineq
 - 2009-2011-mut issittoq pillugu suleqatigiinnissamik programi nutaaq
 - Salliullutik ilisimatusartut
 - Nunani avannarlerni ilisimatusarnerup aaqqissuuneqarnera
 - NORIA peqatigalugu suleqatigiinneq (nunat avannarliit ilisimatusarnermik nutaaliornermillu sammisaqartut) aamma ERA (europamiut ilisimatusarnermut immikkoortua)
 - IT-mut tunngasunut apeqqutinut
- Kalaallit Nunaannut tunngassutilinnut nunarsuarmioqataaneruleriartornermik siuarsaneq peqataanerlu tamassuma ataani inuuneq naallugu ilinniarneq sallersaallutillu ilisimatusarluni suliniutit issittumut atuumassutillit, taassumunnga ilaangunneqassapput
 - Sallersaallutik ilisimatusarnermut suliniutit:
 - Nukissiuuteqarnermut, klima avatangiiserlu pillugit programit pioresut
 - Atugarissarneq peqqissuserlu pillugit programi nutaaq
 - Ilinniaqqiffiqarsinnaasunik siuarsaneq:
 - Nordic Masters programi
 - Nunani avannarlerni pitsaassutsimik qulakkeerinninniarluni suliniutit
 - ”Inuusuttunillu inersimasunillu ilinniartitsineq pitsaasoq”
 - Taamaatinarsimasut pillugit malitseqartitsineq
 - Sulistsisut aamma ilinniartut pillugit ineriartortitsilluni suleqatigiinneq pillugu mallitseqartitsineq
 - Inersumasunik atuarnermik allannermillu ilinniartitsineramik sulinerup ingerlateqqinneqarnissaa
 - Inersimasunik at uartitsineq, meeqqat atuarfiat, inuusuttunullu ilinniarfiit pillugit suliat ingerlateqqinneqarnerat
 - Nunani avannarlerni ilinnirtitsisunngorniarluni ilinniarfigineqarsinnaasunik misissuinerup malitseqartinneqarnissaa
- Kalaallit peqataan nunani avannarlerni masterimik ilinniarfinni peqataasinnaanissaat
- Nordic Center of Excellencemi silap issittumi allangoriarternerisaata kinguneri/sunniutai pillugit peqataasinnaanissamut periarfissanik qulaajaaneq

- ” Silap allangoriartornera tamassumalu Issittumut kingunerisinnaasai pillugit ilisimatusarluni suleqatigiinneq” nalunaarummi innersuussutigineqartut atulernissaat pillugit suliuutit siuarsarnissaat
- Atasinnaasunik ineriartortitsineq pillugu ilinniartitaanermik kalaallit anguniakkat agguartaarnerannik suliaqarnejq – nunani avanaarliit atasinnaasunik ineriartortitsineq pillugu suliniutissata oqasertalersronerani peqataaneq
- Programi Issittumi Suleqatigiinnissamik programimimit atuisinnaanermik qulaajaaneq
- Naalagaaffiit Nuanilu avannarlerni Oqaatsit pillugit nalunaarummik malitseqartitsineq.
- NordForskimi ilaasortannorneq soorlu aamma suleqatigiissuteqarfigineqarsinnaasunik allanik peqateqarnejq (Ålandsdokumentimik malitseqartitsineq).
- Baltikumimi nunanik Ruslandillu avannaaniittunut nunanik suleqatigineqarsinnaasunik misissuineq.
- Aalajangersimasunik sammisaqarluni programit Kalaallit Nunaanneersunit atorneqarisa nalilersornerat
- NordPlus programip Kalaallit Nunaanni atorneqarnerata nalilersorneqarnissaa
- Ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu pillugit suleqatigiinneq pillugu 2010-miit 2012p tungaanut atuuttussamik nutaamik iliuusissamik pilersitsinerneq peqataaneq

6. Inussutissarsiorneq – nukissiuutit pillugit nunap immikkoortuanut politikki.

Nunani avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa pisarpoq nunap immikkoortuanut inuussutissarsiuuteqarnejq- nukissiuuteqarnejq pillugit ataatsimoortumik ministerit siunnersuisoqatigiivini – Nunani Avannarlerni Nøring, Energi og Regionalpolitikimi.

6.1 Inuussutissarsiuuteqarnejq aamma suliffeqarnermut immikkoortortaq pillugit anguniakkat agguartaarnerat:

Inuussutissarsiuuteqarnejq aamma suliffeqarnermut immikkoortortaq pillugu Naalackersuisut suliniutinut Kalaallit Nunaata iluaqutigisinnaasaanut tapersiuteqarsinnaanerannullu sammernerupput nunat killiit avannarliit ineriartornerannut misilitakkannillu avitseqatigiinnissaq pingaartinneqarluni.

Suliniutit tamakku islandimiut siulittaasuutitaqarfianut attumassuteqartutuinnaq isiginiarneqassanngillat, 2010-mili qallunaat siulittaasuutitaqarfianut atuumassuteqartutut isiginiarneqassallutik, tassani nunarsuarmioqataalernissaq misilitakkannillu avitseqatigiinneq qulequtarineqassapput.

Naalackersuisut pingaartippaat Suliffisaqartitsiniarnermut immikkoortumi ilinniarneq sulisinnaasullu piginnaasaminnik pitsanngorsaanissaannik suliniuteqartoqarnissaa. Kalaallit Nunaata nunanit avannarlernit allanit nunallu immikkoortut allat inuussutissarsiuutinik ineriartortitsinerat qangarsuarniilli inuussutissarsiuuteqarnermiit aatsitassarsionermut, uuliasionermut suliffissuaqarnermullu aaqqissuullugit allannortiterneqarnerinik misilittagaannik iluaquteqarsinnaanissaa pingaartinneqarpoq. Pingaartinneqarpoq Kalaallit Nunaata nukissiuutinik ataavartunik atuisinnaanerannik tunngaveqartineqassasoq.

Kalaallit Nunaata soqutigisai nunani avannarlerni inuussutissarsiuutit ineriartortinneqarnerannut suliniutinut sammernerussapput, taamaaliornikkut immikkut ittumik isiginiarneqassallutik:

- Nutaaliortutut suliaqartartut siuarsaaffigineqarnissaat,
- Inuussutissarsiuutit nutaaliormik suliaqarfiusut ineriartortinnissaat
- Issittumi ataavartumik takornariaqartitsisarnermik ineriartortitsineq
- Suliniummik *Ny Nordisk Mad* inuussutissalerinermik suliaqartut peqatigalugit nunani avannarlerni nerisassianik ineriartortitsinissaq aamma nittarsaassinissaq.
- Ilisimasanik avitseqatigiinneq, piginnaasanik ineriartortitsineqaamma suliniummik taassuminnga suleqatigiinnermi attaveqatigiilluni suleqatigiineq
- Inuuneq naallugu ilinniarneq aamma naatsumik ilinniagaqarsimasunik ilinniagaqarsimanngitsunillu piginnaasaannik ineriartortitsineq qanoq aaqqissuunneqarsinnaanernanik misilittakkanik nalunaajaaneq aamma avitseqatigiinneq
-

6.2 Nukissiuuteqarneq pillugu anguniakkat agguataarnerat:

Kalaallit Nunaata nukissiuuteqarneq pillugu politikkeqarnermut suleqataalluni peqataanera inukitsoqarfiusuni ataqatigiissumik pilersuisoqarfiunngitsuni nukissiuuteqarnermik ineriartortitsinermik pitsanngorsaanermillu sammitinniarneqarpoq. Suleqatigiinneq makkuninnga pingaarnerutitsilluni ingerlanneqassaaq

- Nukissiuutit toqqorlugit allami atoneqarsinnaasunngornissaat

Aningaasaqarnermut silaannarmullu tunngasutigut nukissiuuteqarnermik toqqorsinnaanerup tamakiinerulernissaa pingaaruteqartorujussuuvoq, taamaaliornikkut ataavartunit nukissiuuteqarfinit nukissiuutit toqqortarineqarsimasut illoqarfiit nunaqarfillu akornini ingerlanneqarsinnaanissaat periarfissaalissamat. Tamatuma avataatigut nukissiuutit toqqortarineqarsimasut nunanut allanut tunisassiannngortinneqarsinnaapput

- Nukissiuutit ataavartunngortinnissaat

Nunat avannarliit silamut ineriartortitsiniarnermullu takorluugai siunnissami erngup nukinginiq illoqarfinnik nukissamillu suliffissuarnik pilersuisinnaasunik sanaartornuissamik takorluukkat mlatiseqartinneqarnissaat taamaaliornikkut uuliamik atuneq annikillisinnaaqullugu. Tamatuma avataatigut "nammineq ingerlasinnaasunik" -"stand-alone"-nik taaneqartunik pilersitsinissaq, taamaaliornikkut ataavartumik nukissiorsinnaasutsit assigiinngitsut atorluarneqarnissaat immikkut isiginiarneqarput. Tamakku nunaqarfinni avinngarusimasunilu pilersorneqarnermikkut nukissiorfinit annerusunik attaveqanngitsunit atorneqarsinnaasutut takorloorneqarput. Ungasinneq isigalugu illoqarfinni anginerusunik nukissamik pilersuisunut attavilerneqarsinnaapput.

- Sanaartorerup iluani nukissamillu atuinikkut nukissamik atuinermik pitsanngorsaalluni suliniutit

Pisortat suliffeqarfiutaanni inussutissarsiuutinilui allani nukissamik atuinermik naatsorsuutit pingaartinneqarput. Taamaaliornikkut kikkut tamarmik nukissamik atuinermik ilisimaarinnerat annertusarneqarsinnaavoq. Nunani avannarlerni nukissamik atuinermi sanaartornermilu assigiissumik atugaqalersinnaanissaq anguniarlugu suliniarneq unamminartuuvoq, taamaaliornikkummi misilittakkanik avitseqatigiinneq nukissamik atuneq eqqarsaatigalugu

naleqquttumik sanaartortoqarsinnaanera sanaartukkanut aningaasartuutitut annikillisisissutaasinnaaqullugu.

- Nukissamik pilersuinerup aaqqissuuteqqinneqarnissaa

Nukissiorfiit aktieselskabinngortinneqarnissaa eqqarsaataavoq, tamannali Naalackersuisut maannakkut tulluuttuosorinngilaat.

Naalackersuisuttaaq nunat avannarliit nukissamik CO₂ millu toqqorsisinaanissamillu suliutit ineriartornerat malittarissallugu pingaartippat. Suliniut tamanna Kalaallit Nnaanni inussutissarsiutit ineriartornerannut sunniuteqarsinnaavoq. Aammattaq issittumi nukissiuuteqarnikkut aaqqiissutit siuarsarneqarnissaasa ineriartornerat, tamanna nunat avannarliit ataavartumik nukissaqarnikkut aaqqiinissaannut ilaasinnaavoq.

6.3 Nunap ilaanut politikikkut anguniakkat agguartaarnerat:

Naalackersuisut pingaarnersiuiernermini suli Nunat Killiit Avannarlernik suleqateqarnerup nukittorsarneqarnissaa pingaartippaat. Nunap ilaanut politikikkut suliniutit pingaarnertut oqartussat suliffeqarfiillu akornini suleqatigiinnerisigut ingerlavoq, tamanna nunap ilaanut ineriartornermut suniuteqarpoq. Nunap ilaanut siuliini allassimasut malilugit.kulturimut ilinniartitaanermut suliniutit inuussutissarsiornermut suliffeqarnermullu politikkeqarnermut ataqatigiissutut aammalu nukissiuuteqarnermut politikkeqarnermut ataqatigiissutut isiginiarneqassapput. Kalaallit Nunaanni nunap ilaanut politikki nunap iluani pisussatut sunniuteqartutut isiginiarneqassanngilaq, nunanulli killernut avannarlernut aamma siunniutai isiginiarneqassapput. Taamaammat Naalackersuisut tulluuttut pingaartillugit suliniuteqarfiginiarpat:

- NORA-p maannakkut suliniuteqarnikkut qarasaasiatigullu siuliniutaisa Nunat Killiit Avannarliit Nunallu Atalntikup imartaata avannaani sanilerisat peqatigalugit ataqatigiissaaraluni suliniuteqartutut inissisimalernissaata inerisarneqarnissaa
- Nunap ilaanut immikkoortunut politikkeqarnermi ilisimariikkanik avitseqatigiinneq misilittakkanillu atorluaaneq inukitsuni nunallu iluani inuerunnissamik aarlerinartorsiortuni atugarissarnermik ineriartornermillu qulakkeerinnissaq anguniarlugu
- Kalaallit Nunaata ilisimatusarluni suliniutitut soorlu NOrdregiomut peqataanissaanik ineriartortitsineq, taassuma ataani suliniutitut, Kalaallit Nunaata nunat allat Nordregio piginnaasanik ineriartortitsinerannik, nunap iluani immikkoortunut ilisimasanik katersinerannik ingeraltitseqqinnerannilu pilersaautsiortarnerannillu nukittorsaaneq Nunat Killiit Avannarlernut attuumassuteqartut pingaartillugit
- Nunap ilaanut ineriartortitsineq pilersaarusernerlu pillugit sunniivigeqatigiinnerup ineriartortinneqarnissaa taamaaliornikkut paasissutissanik tamaat isigalugu paasinninneq atsinaasunillu Kalaallit Nunaanni ineriartortitsisoqarsinnaassamat
- Immikkoortut pillugit suleqatigiinnerit pillugit anguniakkat pitsanngorsarneqarnissaat nunap ilaani ineraartortitsinissamik pisariaqartitsineq teerriorriakkaat ilanngutitaanerat isiginiarlugu
- Nunap ilaanut politikikkut qallunaat Issittumik Siunnersuisoqatigiivini aamma Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini sunneeqatigiinnerup annertusarneqassaaq

taassuma ataani 'Arctic Spatial Data Infrastructure' (ASDI)-p ineriartorteqqinneqarnissaanut tapersiissuteqarnikkut

7. Socialpolitikki.

Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivi Sociali aamma peqqinnisaq pillugu Ministerit Siunnersuisoqatigiivini socialpolitikkimut tunngasunik suliaqartarnej ingerlanneqartarpoq Naalackersuisullu taakkununga peqataanerat suliaasaat ingerlanneqartut tunngavialugit i ngerlanneqartarumaarpoq.

Naalackersuisut socialpolitikki pilugu suliilaqutaariinnik inuillu ataasiakkaat atugarisaannik pitsanngorsaataasinnaasunik sulinermini ungasinnerusoq isigalugu iliuuseqartarnissaq pingaartippaa. Eqqorneqarsimasut soorlu isuamssugassat sumiginnarneqarsimasut, innarlluutillit, utoqqaat tarnimikkullu napparsimasut pingaartillugit suliniarput. Naalackersuisut meeqqat inuusuttullu pingaartillugit suliniarniarput, suliniutillu imartuut suliaqatigiillu arlallit suliniuteqartinneqartarnissaat pingaartinneqapoo.

Immikkut tapersorneqartariaqartut piaartumik ikiorserneqapallattarnissaminnik periarfissaqassapput. Tamakkiisumik isiginninneq ingerlanneqalissaaq, taamaaliornikkut nukissat tunngaivigineqassapput soorlu ilaqtat nukissaqarnerat avatangiisillu qaninnerit isiginiarneqartassallutik.

Naalackersuisut akileraartarnermut atugarissarnerlu pillugit kommissioniliusaaq, taamaaliornikkut anguniarlugu innuttasut nalinginnaasumik atugarissarnerat, ilaqtariit meerartallit aningaasaqarnermikkut pitsaangirtsumik inissisimasut pingaartinniaraqarlutik suliniuteqartoqarumaarluni. Suliniuteqarnermi tassani inunnik isumaginninnermi ikiuutitut tunniunneqartartut nalunaarusiarineqassapput inunnillu isumaginninnermi ikiuutit qanoq sunniuteqartarneri aamma suliniuteqarnermi misissorneqassapput. Innuttaasut inuussutissariuutinilu ingerlatsisut atukkatigut pitsaanerusemumik aningaasatigullu pitsaanerusemumik atugassaqalernissaat pilugit kommissioni allanngutissanik, aqqissuteqqitassanik siunnersuusiussaaq.

Siunnessami akileraartarnej akitsuutillu inunnik isumaginninneq, najugaqarnermullu tapiissutinut imaqartumillu suliffissaqarnissamik kissaatinut naapertuuniissaat qulakkeerneqassaaq, ikiorsiissutillu nammineq suliffeqarfikkut isertitaqalerusunnissamut kajumissuseerutsitsinngisaannassasut qulakkeerneqassaaq.

Anguniagaq tassaassaaq, iliuutsit ilisimasat tunngavigineqartassammata suliaqatigiillu akornini ingerlanneqartassammata. Naalackersuisuttaaq Kalaallit Nunaat iluani nunarsuarmilu allani inuiaqatigiinni innutaasunik / nammineq kajumissutsiminnik tunngavigalugit kattuffiliorsimasunik oqaloqateqartarnissaq pingaartippaat.

7.1 Inunnik isumaginninneq pillugu anguniakkat agguataarnerat.

Inunnik isumaginninnermi anguniakkat nunani avannarlerni inunnik isumaginnittoqarfinnik suleqateqarnikkut siuarsarneqassapput, soorlu Innarluutillit pillugit politikkeqarnermut Siunnersuisoqatigiit aamma NSH, nunani avannarlerni innarluuteqartut pillugit apeqqutinut

suleqatigiiffiusoq peqatigalguut aamma nunani avannarlerni inunnik isumaginninneq pillugu quppersakkamik aqqissuisut peqatigalugit pissalluni.

- Qallunaat 2010 siulittaasuutitaqarfiat

Qallunaat 2010 Nunani Avannarlerni Ministerit Siulittaasuutitaqarfiannut atatillugu inunnik isumaginnittoqarnermut tunngasut aamma inuusuttunut tunngasut ataatsimiissutigineqarnissaat isumasioqatigiissutigineqarnissaallu nalilersorneqarpoq.

- Nunani avannarlerni innarluutillit tunngassutilinnut suliaqartunut peqataaneq

Kalaallit Nunaat Innarluutillit pillugit politikkeqarnermut Siunnersuisoqatigiit aamma NSH, nunani avannarlerni innarluuteqartut pillugit apeqqutitut suleqatigiiffiusunut aamma innarluutillit pillugit IT.mut tunngasunik suliaqartunut peqataassaaq.

- Nunani avannarlerni ataqatigiissaarisut ukiumoortumik pikkorissaanerannut peqataaneq

Nunat avannarliit Inunnik Isumaginninnermik qulakkeerinninneq pillugu isumaqatigiissutaat Kalaallit Nunaata peqataaffigisaa, kinguneqartitsivoq, imaalilluni Nunani avannarlerni najugallit Kalaallit Nunaanni sulisimasut Kalaallit Nunaannit ilaannakrotumik soraarnerussutisiaqarsinnaasngortillugit, soorlu aamma isumaqatigiissutit malillugit tapiissutinik allanillu pisinnaatitaaffeqalersitsisuulluni. Isumaqatigiissummitaaq Nunani avannarlerni attaveqarfigineqarsinnaasumik pilersitsisoqarpoq, taassuma isumaqatigiissutip atuutilerana malittaralugulu oqaloqatigiissutigisarpaa, aammattaaq ukiumoortumik inunnik isumaginninnermi suliaqarnerusunut peqataaffigineqarsinnaasumik pikkorissaasarneq ingerlappa.

2009 pikkorissarneq Ystadimi, Sverigemiittumi ingerlanneqassaaq.Naatsorsuutigineqarpoq 2010 pikkorissarneq Kalaallit Nunaanni ingerlanneqarnissaa.

- Inunnik isumginninneq pillugu nunat avannarliit quppersagaannut www.nordsoc.org-nnut peqataaneq.

Nunani avannarlerni innuttaasunut nunani avannarlerni ataasiakkaani inunnik isumaginninnikkut pissutsit pillugit paasissutissiissarnissaaq, ilaqutaariinnut tapiissuteqartarneq, soraarnerussutisiat, suliffissaaleqisunut ikiorsiissutit peqqinnissaqarfinnillu tapiissutit pillugit quppersagaliortoqarpoq, tassasoq: www.nordsoc.org, Kalaallit Nunaata aallartisaalluni suliaqarnermi peqataavoq, nutarsakkanik suliaqarnermik quppersakkamillu ineriartortitsilluni suliaqartumi aqqissuisoqarfiani ilaasortaataqarpoq.

- Nunani avannarlerni erninermut atatillugu sulinngiffeqartarneq – isumaginninnermut politikkimut – suaassuserlu pillugit politikkeqarnermut peqataanissaaq.

Oktobarimi Reykjavikimi erninermut atatillugu sulinngiffeqartarneq – isumaginninnermut politikkimut – suaassuserlu pillugit isumasioqatigiinnissamat Kalaallit Nunaat

peqataatitaqassamaarpoq. Peqataatitsiniarnermi siunertarineqarpoq suleqqinnissamut isuamssarsianik pissarsiniarnissaq.

8. Peqqinnissaq pillugu politikki.

Inunnik isumaginninneq pillugu aamma Peqqinnissamut tunngasutillit pillugit sulineq pisarpoq Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini Naalakkersuisullu peqataanerat immikkoortut suut sammineqarnerat apeqqutaalluni suullu suliassatut pingaarnersiuinermi tulleriissarineq malillugu peqataasarput.

Politikkikkut ” inuuniarnikkut atukkat pitsaassusaata qaffanneqarnissaa”-nik anguniakkat, avataatigut Naalakkersuisut piffissami aggersumi suliniutaasimasut ingerlaqqinnissaat nanginniartaat, kalaallit nunaanilu inuit peqqinnerulernissaat anguniarlugu suliniutinik nutaanik aallartitsiniarput.

Kalaallinut inuiaqatigiinnut iluaqutaasussamik suliateqarnermi sakkussat pitsaasut tassaapput peqqissuuneq pillugu pitsaaliuinermillu suliat malittarineqarnerat taamaaliornikkut ilisimasat teknologimik atuineq nutaanerpaaq pillugit ilisimasat pigiliunneqarsinnaanerit qulakkerneqassamat.

Pitsaassutsimik qulakkeereerninniarluni suliateqarneq annertoq aamma peqqinnissaqarfiup sullissinermini suli pitsanngorsaaqqinnissaanut tapersiissaaq. Kalaallit Nunaata internetti atorlugu aamma telemedicini atornerasigut peqqinnissaqarfimmik nutaaliuinermini maligassiuilluarpoq. Isumasioqatigiinnernut peqataasarnermigut peqqinnissaqarfiit aamma pitsaaliuinermik suliniuteqarnermut nutaatut aqqiissutsissaasinnaasunik ilisimasaminik tunniussisarpoq.

Pifisami aggersumi qitiusutut pingaartinneqartussaq meeqqat inuunerminni atugaannut inuuniarminnilu pitsaassusaannut tunngasuussapput samminiarneqartussanut ilaavoq, kalaallit nunaanni peqqinnissaq aamma pitsaaliuineq pillugu suliniuteqarnera PAARISA-p suli annertuumik suliniuteqarfigaa. Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussattaq peqqinnissaqarfimmik atuisut pitsaanerpaamik sullinneqartarnissaasa qulakkerneqarnissaat pingaartippaat, taamaammat pitsaassutsimik qulakkeeriniarluni suliniuteqarneq aammaarluni nunani avannarlerni suleqatigiinnermi pingaartutut inissisimatinneqarpoq.

Nunarsuarmioqataaleriartorneq unammilligassanik periarfissanillu nutaanik ammaassivoq. Unammilligassat nunat killeqarfii pitartarpaat, nunallu assigiinngitsut akornini ajornartorsiutinik aaqqiiniarluni suleqatigiinnissaq pisariaqarpoq. Taamaammat Kalaallit Nunaata ajutoorneq, ajunaarnersuaqartoqarneq nappaatillu tuniluluttut pillugit nunani avannarlerni suleqatigiinnermi annertuumik suliniuteqarluni peqataanissaa pingaaruteqarpoq, taamaammat suliaq tamanna aamma ukiuni aggersuni annertuumik pingaartinniarneqarpoq.

8.1 Peqqinnissaq pillugu anguniakkat agguataarneqarnerat.

Nunani avannarlerni peqqinnissaq pitsaaliuinerlu pillugit suliniuteqartunut peqataanissaq suli pingaartinneqarpoq, tamannalu Inunnik isumaginninneq aamma peqqinnissaq pillugu Ministerit Siunnersuisoqatigiivini suliniuteqarnermut peqataanikkut pissaaq, soorlu makkunani.:

- Peqqinnissaqarfii pitsaassusaannik nalilersuisunut aqutsisoqatigiivini ilaasortaanikkut
- Peqqinnissaqarfimmik atuisut isumannaatsumik sullinneqarnerata ersiutaannik aamma pitsaassutsimik qulakkeerinninniarluni suliniuteqartunut ilaasortaaitaqarnikkut
- Timip kingornussaanut tunngasut pillugit suliniuteqartunut peqataaitaqarnikkut
- Nordic E-Health Forumimut peqataanikkut
- Svalbardgruppimut peqataanikkut (peqqinnissaqarnerup ataani ajunaarneq ajunaarnersuaqartillugu piareersimasutitaqarnermut)
- Nappaatit tuniluuttut pillugit aamma ajunaarnersuaqarnissaq pillugu piareersimasuutitaqartunut peqataanikkut
- The 6th Nordic Health promotion Research Conferencemut peqataanikkut
- Nunat avannarliit aanngajaarniutit pillugu isumasioqatigisitsinerannut peqataanikkut

9. Naligiisitaanissaq pillugu politikki.

Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivini naligiisitaanissaq pillugu suliniuteqartarnerit ingerlanneqartarput. Naalakkersuisut naligiisitaanissaq inuillu ataasiakkaat kisimik akisussaaffiginngikkaat inuiaqatigiinnili suliassasq isumaqarput.

Kalaallit Nunaat naligiisitaanissaq pillugu iliuusqartariaqarluni unammilligassaqqarpoq. Arnat persuttarneqartarnerat angutillu inuusuttut imminortarnerat amerlasuutigut pisarpoq. Ilinniartitaanermittaaq arnaaneq angutaanerluunniit pissutigalugit eqqortussaq akimorlulgu iliuuseqartoqartarpoq. Apeqqutit taakkua pillugit annertunerusumik ilisimasanik katersisoqassaaq, paasisutissiinikut aamma aalajangersimasunik iliuuseqartoqarneratigut, taamaaliornikkut anguniarneqarluni kisitsisit pigeriikkat qaffasinnerisa apparsarneqarnissaat.

Ilaqutaariinni naligiisumik ingerlanissap anguneqarnissaa periarfissagissaarpoq. Taamaammat erninermut atatillugu sulinnigiffeqartarnerup suli ineriartortinneqarnissaa ilaqutariinnullu siunnersorteqartitsinissamik periarfissat pingaartinneqassapput.

9.1 Naligiisitaanissaq pillugu anguniakkat agguataarnerat.

- Nunani killerni avannarlerni suleqatigiinneq

Iniatsisit pillugit – aamma meeqqanut inuusuttunullu isummarsianik avitseqatigiinnissamik suliniuteqarneq. Suliniutissat maannakkut aallartisarneqaleruttarput.

- Nunani avannarlerni angutit naalagaaffeqatigiit killinganni / nunat killeqarfeqartarnerit najugallit pillugit ataatsimoorullugu suliniutit :

Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivini qallunaat 2010-mi siulittaasuutitaqarfianut atasumik qallunaat oqariartuutigisimavaat kissaatigalugu nunat killiit avannarliit suleqatigineqarnerat annertusarneqarnissaa. Tamassuma kingunerisaanik Kalaallit Nunaat aamma Danmarkinunani avannarlerni angutit naalagaaffiit killinganni / nunat killeqarfeqartarnerit najugallit pillugit suliniuteqartoqarnissaa.

Suliniutimmi qallunaat inuusutissarsiortut naligiisitaanissaq pillugu suliniutaat aallaavigineqarpoq. Kalaallit piniartunut tunngasut soqutiginaateqartut saqqummiunneqarnikuuvoq, ajornartoriutilli aamma allat sammisamut tunngasutilli aamma qaammarsaassutigineqartussaapput.

Suliniut soorlu oqaatigineqareersutut Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivini naligiisitaanissaq pillugu suleqatigiinnerannit aaqqissuunneqartussaavoq. Tamassuma kinguerisaanik 2010-mi qallunaat siulittaasuutitaqarnerannut suliniutinut ilanngunneqartussaavoq Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivinit aningaasalersorneqartussaalluni.

Tamanna sammillugu isumasioqatigiinneq 2010-mi nunanit avannarlerneersunit peqataaffigineqartussaavq ingerlanneqartussaavoq .

10. Pinngortitaq avatangiiserlu pillugit politik.

Pinngortitaq avatangiiserlu pillugit suliniarnermi Naalakkersuisut Kalaallit isumaannik kisaataannillu politikikikut pinngortitaq avatangiiserlu pillugit ingerlatsinermi oqaloqatigiinnermilu peqataanissaa samminiarnearpoq. Pinngortitaq avatangiiserlu pillugu immikkoortorta qallunaat 2010-mi siulittaasuutitaqarneranut ilanngussaqaqarnikuuvoq, tassani nunarsuarmioqataaleriartorneq, avatangiiseq nungusaataangitsumik/ atasinnaasumik ingerlatsineq qulequttatut pingaarnersaatinniarnearput.

Pinngortitaq avatangiiserlu pillugit Kalaallit Nunaat suleqatigiisitani tulliuttuni Terrestiske Økosystemer (TEG), Akvatiske Økosystemer (AEG), Nordisk Affaldsgruppe (NAG) samt Klima-amma Luftgruppen (KOL).

Siuliini taaneqartuni suleqatigiisitani Kalaallit Nunaata peqataanerani nunat avannarliit iluminni sammisat pillugit paaseqatigiilluni naleqartitanik paasissutissanillu avitseqatigiittarluni oqaloqatigiittarneq ingerlanniarnearpoq. Tamanna nunani avannarlerni suliamut tunngasunik suliaqaqatigiit oqartussallu akunnerminni attaveqaqatigiiffissaannik pilersitsiviussaq. Taamatut misilittakkanik avitseqatigiinneq piginnaasanillu pitsaanngorsaasinnaanissaq nunat namminersortut nunanilu avannarlerni nunani minnerusunut iluaqutaassaaq.

Pinngortitaq pillugu Kalaallit Nunaat Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivisa suliniutaannut arlalinnut peqataassaaq: 2010-mi FN-ip avatangiisit pillugu suliniutaa uumassusilinnut assigiinngisitaartutunut tunngassutilik, soorlu aamma Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivisa Kalaallit Nunaannit pinngortitamik nakkutilliisussanik ineriartortitsinermut tunngassutilit sammineqartussaasut. Suliniut taanna qallunaanik, islandimiunik nunanilu avannarlerni ilisimatuunik suleqateqarluni ingerlanneqartussaavoq.

10.1 Pinngortitaq pillugu anguniakkat agguataarnerat

Kalaallit Nunaata nunani avannarlerni pinngortitaq pillugu suleqateqarnera suliniutit ataatsimoorunneqartunut samminerupput:

- Ingerlatsinermi pitsaanerpaamik suleriaaseqalernissamik anguniagaqarneq, malittarisassanut tunngasut assigisaallu
 - Pinngortitamik ataqatigiisumik nakkutilliineq
 - Illersorneqartunik suliniuteqartyitsineq
 - Ingerlatsinissamik pilersaarutit
 - attaveqarnermut tunngasunik aamma takornariaqarneq pillugu nalimmassaaneq

- uumassusillit assigiinngisitaartut sumiissusersiniarlugit nakkutiginiarlugillu misissuineq
- Atlantikup imartaata avannaani illersorneqartussatut soqutigineqartunik nalunaarsuineq
- Uumassusillit uumassusilillu assigiinngisitaartut nalunaarsuineq
- Ingerlatsinermut tunngassutilinnik ineriartortitsiniarluni suliniutit
- Sumiiffinni pinngortitamik nakkutiginninnerup ineriartortinneqarnissaa

10.2 Avatangiisit pillugit anguniakkat agguataarnerat

Kalaallit Nunaata avatangiisit pillugit suliniarnermi samminiarpai:

- Avatangiisitsinnik akornusiinnaasumik akuutissat immamik silaannarmillu mingutsitsinerat, soorlu akuutissat uumassusillit (POP-it) akuutissallu arrortikkuminaatsut nerisaqatigiinniilersartut annertusiartorlutillu, taamalu issittumi najugaqartunut peqqinnerannut akornutaalersinnaasut.
- Issittumi umiarsuit assartuutit amerliartorneranni avatangiisinut sunniutaat issittumilu immap silaannaata allanngoriartornerannut sunniutit.
- Eqqakkat avatangiisitta sunniutaannik annikinnerpaaffissaa anguniarlugu ineriartortsiniermut sunniuteqarneq.

Kalaallit Nunaata nunat avannarliit ataatsimoorlutik avatangiiseq pillugu suleqatiginnerat makkuninnga salliutitsiffiussaaq.

- Nunat assigiinngitsut akornganni avatangiisimik akornusiinnaasunik akutissanik atuinerup malittarisassaliornikkut killillersorneqarnissaa.
- Nunat assigiinngitsut akornganni immakkut angallatit issittumi imartatigut angallannerasigut sunniutissaasa killillersorneqarnissaat anguniarlugu aalajangersaaneq taamaaliornikkut issittumi imartat malussarissut illersorneqarsinnaaqqullugu
- EU-p suliniutinik atuutilersitsisarnera nunanillioneranik mallittarinninneq
- nunani avannarlieni avatangiiseq pillugu pilersaaruttu programi malillugu suliniutinut malittarinninneq aamma nunat avannarliit issittup silaannaa avatangiiserlu pillugit suliniutissaasa tapersiuteqarfiginissaat soorlu aamma Issittumi Siunnersuisoqatigiit suleqatigiisitap suliniutaannut sunniuteqarsinnaasunik malittarinninneq

11. Aalisarnej piniarnerlu pillugit politikki.

Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivisa aalisarnermut suliniutai Aalisarnej, Nunalerineq, Orpippassuarnik atuneq Inuussutissarlerinermilu Ministerit Siunnersuisoqatigiivinut ilaavoq. Naalakkersuisut ministerit siunnersuisoqatigiivisa sulineranni peqataavoq, tassani aalisarnermut politikkeqarnermi suleqatigiinneq pingaartinneqarluni.

Naalakkersuisut Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivisa sulinerat Kalaallit Nunaata nunat assigiinngitsunik aalisarnej pillugu suliniuteqarneranut tapersiutaassasoq isumaqarput.

11.1 Aalisarnej pillugu anguniakkat agguartaarnerat.

Naalackersuisut Nunani Avannarlerni Ministerit siunnersuisoqatigiivisa oqaloqatigineqartarnerat pingaartippat, tassani nunat atlantikut imartaani naalagaaffeqartut allat peqatigalguut soqutigisatigisaqarneq ataatsimoorullugu ingerlanneqarpoq.

Qallunat aappaagu siulittaasuutitaqarfissaanni pingaarnersiunerimi eqqaaneqaassaaq, puiseqassutsimik pinarneq nungusaataannngitsumik ingerlanneqassaasoq nunat avannarliit ataatsimoorullugu 2008-mi nalunaarutaat malitseqartinniarneqarnissaa pingaartinniarneqamat. 2010-p ukiassaani kalaallit Nunaanni immami miluumasut nungusaataannngitsumik piniarneqartarnerat aamma ileqqorissarnissaq anguniarlugu ingerlatsisoqarnissaa pillugu workshopertitsisoqartussaammat. Workshopertitsineq taanna nunani tamalaani puisinik niuerfinnik attassiinnarsinnaaneq anguniarlugu sulinarloqarneranut pingaaruteqartussaassaaq.

EU-p aallisarneq pillugu politikkeqarneranik sunniiniarluni Naalackersuisut pingaartippat nunat avannarliit EU-p immap tunniussinaasaanik atuinissaq pillugu sunik periarfissaqarsoq eqqartussallugu. EU peqatigalugu – nunat inatsisit unioqutillugi, nalunaarsugaannngitsunillu aalisarnerup akiornissaani, tamannami imartani 200 sœmilit nunamit ungasinnerni pisarmat.

Aammattaaq Naalackersuisut

- Nunat killiit avannarliit atorfillit Aalisagaq pillugu ataatsimoorullugu suliuutigisinnaasaatut periarfissanik misissuiniarpoq
- Silap pissussaata allanngoriartorerata immamik, aalisarnermik immamillu atuinermut sunniutai pillugu oqallinnermut/misissuisoqartarneranut tapersiuteqartarniarpoq
- Nunat avannarliit ataatsimoorlutik suliuiniutissamik oqallinnermut COP15 i Kœbenhavnimi pisussamut peqataanissap ingerlateqqinneqarnissaa.

12. Nunat Avannarliit suleqatigiinn Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa avataatigut suleqatigiissutissat

12.1. Sanaartorneq

Naalackersuisut Roadex IV-mut peqataassaaq, taanna NPP (Nothern Peripheri Program) ataani allaffissormikkut inukitsuni atorneqarsinnaasunik aqqusinniorsinnaanerup nunap qerisarneranik aattarneranillu immikkut ittumik ajornartorsiutinik unamminartorlu pilersitsisarneq pillugu suliniaqatigiiffiusoq peqataaffigaa.

Tamanna taammaammat Naalackersuisut nunani avannarlerni suliniuteqarfissatut ilaatipaa.

Politikkikkut suliniuteqarneq

Naalackersuisut Roadex IV-mi peqataassaaq ilisimariikkanik piginnaasanillu pigeriikkanik tapersiuteqarluni pigiliussinnaasaminik aallerfissarissagamiuk, tamanna kalaallit nunaanni aqqusernironeq pillugu malittarisassaliornissamik kingueqartinneqartussaassaaq, ilisimalikkallu ARTEK – ingeniœritut ilinniarfimmit Sisimiuniittumut – ilsimasamik peqalernissamutqulakkerisuussaaq – taamatuttaarlu kommunini aqquserniornermik suliaqartunut aamma apuunneqartussaassalluni.

Programimik atuineq

Roadex IV-mut atatillugu Naalackersuisut suliniutissat agguataarneqarsimasut tullinnguuttut pingaartinniarpai:

- E-learning –Roadex quppersagaani ullumikkut kalaallisut ilinniartitaanissaq periarfissaareerpoq. Sullissinermi tassani Roadex-programmimeersut allagaatit tamarmik ilanngunneqassapput.
- Kuuffilersuineq – silaannaap allanngoriartornera ilutigalugu aqquusernit aseroriartortarnerannik kinguneqakkajuppoq.silaannaap allanngoriartornera pissutigalugu qeriuannartoq allannguuteqarpoq, tamannalu issittumi aqqusinernik aserorsataasaarpoq. Naalackersuisut suliniutiginiarpaat Kalaallit Nunaata aaqqiissutaasinnaasunissanik ujartunermi suliniuteqarfissatut qinerneqarnissaa.
- Atoqqiineq– Eqqakkat ikuallanneqarsinnaanngitsut ajornartorsiutaanerat annertusiartorpoq. Ikuallaavinni ikuallassinnaanngitsut isumannaatsumik atasinnaasumillu aqqusinniornermut akuliulluguit atorneqarsinnaaerat misissornetariaqarpoq.
- Silaannaap allanngoriartornera – silaannaq kianneruleriartortup isugutaneruleriartortullu ukiuni aggersuni kalaallit Nunaanni aqqusinernut sunniuteqartarnera annertusiartuinnavittussaavoq. Aqqusinniornissamut aqqusinernillu aserfallatsaaliinissamut malittarisassat ilitsersuutillu atuuttut allannguutininut taamaattunut tulluussarneqartussaapput. Naalackersuisut aqqusinniornermik suliaqartunik atorneqartartussanik malittarisassanik nutarsaanissami misilittakkat Roadex IV-meersut atorniarpai.

12.2 Immakut angallanneq

Naalackersuisut issittumi Atlantikullu imartaata avannaani immakut angallanerup isumannaatsumik avatangiisinullu innarliinaversaarnissaa anguniarlugu suleqatigiinnermut peqataaniarpoq.

Anguniakkat agguataarnerat:

Naalackersuisut nunat avannarliit peqatigalugit Atlantikup imartaata avannaatungaani navianartut pillugit assiliornissamut peqataaniarpoq. Naviarnarsinnaasut pillugit assiliornikkut avatangiisinik mingutsisisoqariataarsinnaanera eqqarsaatigalugu piareersimasussanut tunngavissiisusaavoq.

Suleqatigiinneq Islandip 2009-mi Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini siulittaasuutitaqarnerani ingerlanneqartussaavoq.

Aammattaaq nunani killerni avannarlerni immap assinginik navianarsinnaasunillu nalilersuinerit allattorsimaffiinik paasissutissanik katersuiveqarnissaa aalaajangiunneqarpoq. Suliniutip inernerissavaa Norgep, Savalimmiut, Islandip aamma kalaallit Nunaata imartaanni avatangiisimik mingutsisisoqariataartoqartillugu ataqatigiissaakkamik piareersimasoqalersinnaanissaanut tunngavissiisaaq.

Issittumi kodeqartitsinissamik suliniuteqarnermittaaq peqataasoqassaaq. Issittumi kodeqartitsinikkut issittumi isumannaatsumik immakut angallannissamik annertusaanermik tapersiutaasussaassaaq.

12.3 Piareersimasuutitaqarnissaq

Naalackersuisut issittup imaartaani umiarsuit angallannerisa annertusiartornerat ilutigalugu isumannaallisaanerup annertusarneqarnissaata suleqatigiissuutigineqarnissaa kissaatigaat.

Anguniakkat agguataarnerat:

Savalimmiuni, Islandimi aamma Kalaallit Nunaata immakut nunakkullu annaassiniarnermik suliaqarneq pillugu suleqatigiinnissap aallartisarneqarnissaa suliniutigineqarpoq taamaaliornikkut Savalimmiunit, Islandimit aamma Kalaallit Nunaannit immakut nunakkullu annaassiniarnermik misilittakkanik ilsisimasanillu avitseqatigiinneq pisinnaangussaaq.